

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 32/1998 vp

Euroopan parlamentin ehdotus neuvoston säädökseksi edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä, välittömällä vaaleilla kaikille jäsenvaltioille yhteisten periaatteiden mukaisesti

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 6 päivänä lokakuuta 1998 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän U 61/1998 vp Euroopan parlamentin ehdotus neuvoston säädökseksi edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä, välittömällä vaaleilla kaikille jäsenvaltioille yhteisten periaatteiden mukaisesti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että perustus-

lakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio, oikeusministeriö
- professori Matti Wiberg..

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus neuvoston säädökseksi

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 190 (ent. 138) artiklan mukaan, sellaisena kuin se on muutettuna Amsterdamin sopimuksella, Euroopan parlamentti laatii esityksen yleisten, välittömien vaalien toimittamisesta yhdenmukaista menettelyä noudattaen kaikissa jäsenvaltioissa tai kaikille jäsenvaltioille yhteisten periaatteiden mukaisesti. Nyt käsiteltävänä oleva Euroopan parlamentin päätöslauselmalla 15.7.1998 hyväksytty ehdotus koskee yhteisten periaatteiden hyväksymistä.

Säädösehdotus sisältää pakottavia, valinnaisia ja julistuksenomaisia osia. Ehdotukset suhteellisesta vaalitavasta (1 artikla), vaalipiirien

perustamisesta (2 artikla) sekä Euroopan parlamentin ja jäsenvaltion kansanedustuslaitoksen jäsenyyden yhteensopimattomuudesta (8 artikla) ovat säädösesityksen pakottavia osia. Ehdotukset alueellisten erityispiirteiden huomioon ottamisesta (4 artikla), äänikynnyksestä (5 artikla), suosituimmuusvaalitavasta (6 artikla) ja vaalikampanjakustannusten ylärajasta (9 artikla) ovat säädösesityksen valinnaisia osia. Muistutus koko kansan edustamisesta (3 artikla) on julistuksenomainen. Ehdotusta, jonka mukaan osa jäsenistä valittaisiin koko unionin kattavasta vaalipiiristä (7 artikla), ovat sekä Euroopan parlamentin oikeudellinen osasto että neuvoston

oikeudellinen osasto pitäneet EY:n perustamis-sopimuksen vastaisena.

Euroopan parlamentin päätöslauselmaan si-sältyy myös kolme suositusluonteista kannanot-toa, jotka koskevat naisten ja miesten tasapuolis-ta edustusta vaalilistoissa, europarlamenttivaal-ien siirtämistä pidettäväksi toukokuussa ja ää-nestyspäivien lukumäärän rajoittamista.

Vaalisäännöksen hyväksyminen edellyttää yksimielisyyttä neuvostossa ja Euroopan parla-mentin kaikkien jäsenten ehdottoman enemmis-tön antamaa puoltavaa lausuntoa.

Valtioneuvoston kanta

Suomen lainsäädäntö vastaa säädösehdotusta sen pakottavien säännösten osalta. Valtioneu-vosto pitää Suomen kannalta hyväksyttävissä olevina kaikkia muita säännöksiä, paitsi yleis-

eurooppalaisia listoja koskevaa 7 artiklaa, jota ei voida EY:n perustamissopimuksen 189 artiklan vastaisena hyväksyä. Julistuksenomaisena 3 ar-tikla on ilmeisesti tarpeeton, joten valtioneuvos-to katsoo voivansa tukea sen poistamista koske-vaa mahdollista ehdotusta.

Suositusluonteisten kannanottojen osalta val-tioneuvoston kirjelmässä on todettu, etteivät suositukset tasapuolisesta edustuksesta ja äänes-tyspäivien rajoittamisesta anna meillä aihetta toimenpiteisiin. Europarlamenttivaalien siirtä-misen osalta kirjelmässä todetaan, ettei vaalien siirtämiselle toukokuulle ole estettä, mutta niinä vuosina, jolloin eduskuntavaalit sattuvat samak-si vuodeksi kuin europarlamenttivaalit, vaalien välinen lyhyt aika saattaa aiheuttaa ongelmia eh-dokasasettelussa, etenkin jos europarlamentti-vaalit toimitettaisiin toukokuun alkupuolella.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Säännösehdotus

Ehdotus on Suomelle varsin ongelmaton. Uuden vaalilain yhdessä meillä jo voimassa olevan kak-soismandaatin haittavaikutusten ehkäisemistä koskevan väliaikaisen lainsäädännön kanssa on katsottava olevan kaikkien Suomea koskevien vaalisääntöehdotuksen pakottavien säännösten mukainen.

Ehdotuksen valinnaisten säännösten johdosta voidaan todeta perustuslakivaliokunnan uutta vaalilakia koskeneessa mietinnössään (PeVM 5/1998 vp) edellyttäneen, että hallitus selvittää suhteellisuuden toteutumisessa edus-kuntavaaleissa olevat ongelmat ja tarvittaessa valmistelee vaalilainsäädännön muutokset suh-teellisuuden vahvistamiseksi ja toisaalta poliitti-sen kentän pirstoutumisen ehkäisemiseksi. Li-säksi valiokunta piti aiheellisena, että hallitus arvioi, onko aihetta ryhtyä lainsäädäntömuutok-siin alueellisen edustavuuden turvaamiseksi eu-roparlamenttivaaleissa. Valiokunta edellytti, että hallitus kiireellisesti valmistelee vaalirahoi-

tuksen avoimuuden lisäämiseksi tarvittavat lain-säädännön muutokset. Näin ollen kysymykset äänikynnyksestä ja vaalikampanjakustannuksil-le asetettavasta katosta tullevat esille näiden sel-vittely- ja valmistelutöiden yhteydessä.

Yleiseurooppalaisia listoja koskevan artiklan osalta (7 artikla) valiokunta yhtyy valtioneuvos-ton kantaan, jonka mukaan ehdotusta ei voida pi-tää pienten maiden kannalta hyväksyttävänä ja että sen hyväksyminen edellyttäisi perustamis-sopimuksen muuttamista.

Suositus europarlamenttivaalien ajankohdan siirtämisestä

Euroopan parlamentin päätöslauselmaan sisälty-vissä suositusluonteisissa kannanotoissa ehdote-taan, että europarlamenttivaalit pidetään touko-kuussa. Tällä lisätään äänestysvilkkautta ja väl-tetään vaalien ajoittuminen koulujen kesäloma-kauteen. Europarlamenttivaalien alhainen äänes-tysvilkkaus on ongelma kaikissa niissä EU-maissa, joissa ei ole sanktioitu äänestämättä jät-tämistä. Yhtenä syynä alhaiseen vaaleihin osal-listumiseen voidaan pitää vaalien ajankohtaa,

joka ajoittuu useissa maissa lasten kesälomakautteen. Erityisen ongelmallinen europarlamenttivaalien nykyinen ajankohta eli kesäkuun toinen viikko on Suomelle ja muille maille, joissa kesäkuu on lomakuukausi. Näistä syistä valiokunta pitää europarlamenttivaalien siirtämistä toukokuulle kannatettavana.

Valtioneuvoston kirjelmässä on kiinnitetty huomiota siihen, että niinä vuosina, jolloin eduskuntavaalit sattuvat samaksi vuodeksi kuin europarlamenttivaalit (seuraavan kerran vuonna 2019, jos vaalikaudet ovat säännönmukaisia), vaalien välinen lyhyt aika saattaa aiheuttaa ongelmia ehdokasasettelussa, etenkin jos europarlamenttivaalit toimitetaan jo toukokuun alkupuolella. Valiokunnan käsityksen mukaan (Pe-VM 5/1998 vp) vuosina 1999 ja 2000 järjestettävien eduskuntavaalien, europarlamenttivaalien, presidentinvaalin ja kunnallisvaalien kasautumi-

sesta lyhyen ajan sisälle saattaa aiheutua ongelmia. Tämän johdosta valiokunta piti tärkeänä, että hallitus selvittää, mitä etuja ja haittoja joidenkin vaalien samanaikaiseen järjestämiseen liittyisi. Erityisesti europarlamenttivaalien alhaista osallistumisprosenttia voitaisiin saada nousemaan, jos ne järjestettäisiin yhdessä jonkin muun vaalin kanssa. Edellytykset järjestää europarlamenttivaalit samanaikaisesti jonkun muun vaalin kanssa paranevat merkittävästi, jos europarlamenttivaalit siirretään pidettäväksi Suomen kesälomakauden ulkopuolella.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 20 päivänä lokakuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Ville Itälä /kok
 vpj. Johannes Koskinen /sd
 jäs. Esko Helle /vas
 Anneli Jäätteenmäki /kesk
 Marjut Kaarilahti /kok
 Juha Korkea-aho /kesk
 Valto Koski /sd

Heikki Koskinen /kok
 Jorma Kukkonen /sd
 Johannes Leppänen /kesk
 Jukka Mikkola /sd
 Veijo Puhjo /va-r
 vjäs. Jouko Jääskeläinen /skl
 Vuokko Rehn /kesk.